

دخل و خرجی که وزراء طبع و نشر کرده اند با دفاتر محاسبات مرکزی هر يك از وزارت خانه یکی هم رسیدگی بحساب صاحب جمع ها است - تاالفا مطابقت کردن صورت محاسبات کل مالیه با دفاتر کل وزارت مالیه - تمام اینها را راجع به آن کمیسیون کردیم مثل این است که يك دیوان محاسبات مجددی درست کردیم در صورتیکه وقت باقی بیاید مثل پیش از این نمی شود حساب وزارت خانه ها را رسیدگی کرد .

فهمیم الملك - آن ماده بعد را هم

بخوانید .

[ماده بعد خوانده شد]

افتخار الواعظین - بنده اینجا فرمایشات آقا را نمی فهمم محاسبات که رسیدگی می شود برای رسیدگی محاسبات کلیه و حسابهای تمام وزارت خانه ها دولت حق ندارد که رسیدگی بحساب وزارت خانه ها بکند که رسیدگی بحساب وزارتخانه ها بایک کمیسیون [۱۲] نفری است بنده این را نمی فهمم دیوان محاسبات وظیفه اش اینست که تمام دخل و خرج و عایدات و مصارف مملکت را از وزارت خانه ها و ادارات و صاحبان جمع نقدی و جنسی تمام را رسیدگی کند چطور می شود که حساب وزارتخانه ها مربوط بدیوان محاسبات نباشد و مربوط بیک کمیسیون (۱۲) نفری باشد .

وزیر مالیه - بجهت رفع شبهه آقای حاج

سید ابراهیم خواستم عرض کنم که آن کمیسیون دوازده نفری يك کار ظاهری میکند و فقط يك دفتری را می بندند و مطابقت می کنند این دو با هم فرق دارد و رفع شبهه ایشان گویا بشود بنده هم بعد از ختم مجلس عرضی داشتم که باید عرض کنم **حاج سید ابراهیم** - بنده عرض میکنم چون ما تفتیش را رجوع بآن کمیسیون ۱۲ نفری کرده ایم اگر رجوع نکرده بودیم خوب بود .

فهمیم الملك - عرض کردم ماده بعد را بخوانید

نایب رئیس - رأی می گیریم بر ماده ۳۸ بطریقی که خوانده شد کسانی که موافقت قیام نمایند [با اکثریت تصویب شد] .

نایب رئیس - دستور جلسه آتی انتخاب

کسر اعضای تمام کمیسیونها - بقیه شور دوم دیوان محاسبات - راپورت کمیسیون بودجه در توقف احتسابی و کیلالتجار - يك چند ماده است که راجع است به نظام نامه داخلی مجلس و مدت ها است که پیشنهاد شده است و بکمیسیون هم رفته است نمی دانم کجا مانده است و اینها خیلی ارتباط دارد با اجازه مرخصی ها و بعضی چیز های دیگر که لازم است اینجا رأی گرفته شود هم برای تکمیل عده هم برای اجازه مرخصی ها و نمی دانم چه شده است که بکلی از بین رفته است استدعا دارم در جزء دستور جلسه آتی نوشته شود که مذاکره شده تا بعضی نواقص و تکالیف دیگر هست آنها را تمام کنیم .

نایب رئیس - آن راپورتها نیامده است که

جزء دستور شود در جلسه آتی جزو دستور می شود

وزیر مالیه - خاطر آقایان از ترتیب عمل

حاجی معینالتجار و عمل جزیره هرمز و خاک آنجا همه مسبوق است و می دانند و گفتگو های بسیار شده است و مدتها است که در این باب اظهاراتی به جا کرده اند ولی اینکار همین طور ماند تا اینکه در این هفته در جلسه وزراء در این باب دوم تبه گفتگو شد و عمل را باین شکلی که بنده عرض می کنم ختم کرده اند اولاً از بابت سنوات سابقه یعنی تا آخر تخاقوی نیل و اول ایت نیل که عمل آن جزایر با او بود چون دولت مال الاجاره خودش را اخذ کرده است بنا بر این فرمانی که مدتی در دست او بوده است او را بمنزله يك اجاره نامه بی مدتی فرض کرده است و معلوم است تا مدتی که موجد راضی باین عمل بوده است و اخذ مال الاجاره می کرده است این اجازه صحت داشته است و این طور رأی داده شده و ختم کرده اند که تا روز آخر سنه تخاقوی نیل که دولت آنجا را ضبط کرده است آنچه حاجی معینالتجار آنجا دارد از خاک و غیره خاک مال خود او باشد اینک يك قسمت اما برای آتی هم چون همه می دانند که حاجی معینالتجار اعتقادش آنست که بموجب آن فرمان امتیاز او ابدی است ولی برای اینکه این کار ختم شده باشد وزراء رأی دادند که اولاً در این کار مباشر باشد به این شکل که بالمقاطعه صدی [۲۵] از قیمت فروش هر مقدار خاکی که از جزیره استخراج میشود باو واگذار شود از بابت مخارج استخراج و حق الزحمه خودش و آنچه مخارج لازمه استخراج باشد و صدی هفتاد و پنج را از قیمت فروش بدولت واگذار کند باین ترتیب در جلسه وزراء گفتگو شده است وزراء هم دادند و بنا بر این دیگر جزء امتیاز هم محسوب نمی شود تا رأی مجلس را لازم داشته باشد و تا ده سال باین ترتیب با او قرارداد شده است بنده همین قدر لازم دانستم که اینجا اظهار کرده باشم که خاطر و کلای محترم از این قرارداد مسبوق باشد .

نایب رئیس - عجالتاً در این باب مذاکره

نمی شود .

منتصر السلطان - وزیر مالیه مملکت نباید

يك چیز اساسی را بگوید آن وقت گفته شود دیگر در این باب مذاکره نمی شود شما چرا اجازه دادید بوزیر مالیه که يك همچو مطلبی را بگوید هیئت وزراء باید این مطلب را کتباً به مجلس پیشنهاد کنند که مذاکره در آن بشود .

نایب رئیس - بلی هیئت وزراء باید کتباً نظریات

خودشانرا پیشنهاد کنند آنوقت مذاکره شود . مجلس مقارن مغرب ختم گردید .

جلسه ۱۹۴

صورت مذاکرات روز شنبه ۲۱ شهر

ذیحجه ۱۳۲۸

مجلس یکساعت و ده دقیقه قبل از غروب آفتاب در نعت ریاست آقای ذکاء الملك تشکیل شد صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۹ را آقای معاضد الملك قرائت نمود .

(غائبین جلسه قبل)

حسنعلی خان - آقا میرزا اسدالله خان - آقا

سیدحسین کزازی - دهخدا - سیددار اعظم - سردار اسعد بدون اجازه .

حاج محمد کریم خان با اجازه .
 وحیدالملک - آقا شیخ حسین یزدی - آقا سید محمد رضا - تربیت - دکتر اسمعیل خان - حاج وکیل الرعایا - حاج مصدق الممالک - طباطبائی - مرتضی قلیخان بختیاری - بهجت - حاج امام جمعه - بوقت مقرر حاضر نشده اند .

رئیس - در صورت مجلس ملاحظاتی که هست بفرمائید .

محمد هاشم میرزا - آنچه بنظر است آن روزیکه مذاکره این مطلب شد این بود که کمیسیون بجهت تجدید نظر در نظامنامه انتخابات تشکیل شود و اینجا نوشته شده است بجهت اصلاحات نظامنامه انتخابات و بجهت اینکه این صورت مجلس موافق با صورت مجلس سابق باشد تجدید نظر بایست نوشته شود .

معاضد الملك - یعنی تجدید نظر همان اصلاح است مطلب دیگری هم میخواستم عرض کنم که آقای آقا سید حسین کزازی با اجازه غیبت کرده اند و در اینجا بی اجازه نوشته شده است گویا هنوز اجازه نامه شان از هیئت رئیسه بداره مباشرت نرفته است از این جهت بی اجازه نوشته شده اند .

رئیس در خصوص آقای سید حسین کزازی که مذاکره شد چون ایشان بجهت يك امر فوری که برای ایشان اتفاق افتاد یعنی بجهت فوت والدشان نمیتوانستند مراسم مرخصی گرفتن را فراهم بیاورند از این جهت ده روز اجازه مرخصی گرفته اند که برای یکمدت مختصری کده روز باشد مسافرت کنند و بعد از ده روز مراجعت بکنند چون لازم بود که بعضی نمایندگان برسد از این جهت عرض شد آقای حاج محمد کریم خان هم کسالت مزاجی دارند معذورند .

حاج آقا - کمیسیون تفتیش مالیه مدتی است که از تشکیل تانویس گذشته و هیچ راپورتی نداده اند و ما نمی فهمیم که این کمیسیون همینطور باقی است و مشغول اقدامات هستند یا اینکه مثل سایر کمیسیونها منحل شده است و اگر هست چرا راپورت نمیدهد که چه کار کرده و چه تفتیش کرده است .

ابوالقاسم میرزا - کمیسیون تفتیش مالیه تا بحال مشغول رسیدگی بحساب گندم بوده که نتوانسته است راپورت مفصلی در باب گندم بدهد ولی چون حالا نمیتواند که باین زودی راپورت اعمال و اقدامات خودش را بدهد يك راپورتی نوشته شده است در باب وجوه اعانه و تارو زینچشنبه بمجلس تقدیم خواهد شد **رئیس** - تلگرافی مبنی بر تبریک عید غدیر از انجمن ایالتی آذربایجان بمجلس رسیده بود برای اینکه نمایندگان مطلع باشند عرض شد .

ادیبالتجار - مکرر در اینجا بعضی از نمایندگان و بنده عرض کردیم در باب مستشارهای خارجه که بنا بود وزراء اقدامات خودشان را بنمایند و خیلی طول کشیده و حال آنکه مجلس اهمیت مستشارهای خارجه را بجهت تنظیم و تنسيق ادارات مملکت خیلی لازم دانسته بود در جلسات قبل خواهش کردم حالا هم استدعا میکنم که بوزراء اطلاع داده

شود اقدامات خودشانرا زودتر در باب مستشار های خارجه به عرض مجلس برسانند .

محمد هاشم میرزا - بنده فرمایشی را که آقای معاضدالملک کردند قبول ندارم و تجدید نظر فرضا لازمهاش اصلاح باشد ربطی بمطلب ندارد مقصود بنده این بود که این صورت مجلس باصورت مجلس سابق باید موافقت داشته باشد از این گذشته هر مطلبی که در کمیسیون تجدید نظر شد باید بمجلس بیاید و مجلس هم نظریات خودش را اظهار بدارد و باید اساس مطلب معلوم باشد و با سایر مواد نظامنامه مناسبت داشته باشد یعنی تجدید نظر این نیست که بروند چند ماده را تغییر بدهند و بیاورند تا این که این کمیسیون برای اصلاح باشد بجهت آن که فرق میکند هر ماده که مطرح و اصلاح میشود باید چند ماده را هم به تبع او اصلاح کرد اینکار باین آسانی نیست که تجدید نظر نباشد بنده اول عقیده ام این بود که این کمیسیون برای تجدید نظر است و حالا هم همین است .

(صورت استیضاحی از طرف آقای معاضدالسلطنه بعبارت ذیل قرائت شد)

درباب حکومت استر آباد و قتل چند نفر ترکمان و عدم جاگیری از تحریکات در میان ترکمان و تعقیب نکردن نایب حسین و انتظام الملک و حکومت بر وجود و کردستان از رئیس الوزرا استیضاح دارم خوب است از طرف مجلس مقدس اطلاع داده شود تشریف بیاورید جواب بدهند .

رئیس - اطلاع میدهم تشریف بیاورند .

آقا میرزا ابراهیم خان - تقاضا میکنم که مجلس روز این استیضاح را تعیین کند .

رئیس - بموجب نظامنامه باید بوزراء اطلاع داد تا اینکه روز استیضاح را تعیین نمایند و اطلاع بدهند بعد از عرض تبریک خدمت آقایانی که تازه انتخاب شده اند عرض میکنم که بموجب قانون اساسی تشریف بیاورند و مراسم را بجا بیآورند .

در اینموقع هریک از آقایان میزارضای مستوفی و انتظام الحکماء و مشیر حضور بجهت نطق آمده و موافق قسم نامه مندرجه در اصل یازدهم قانون اساسی نفر آن مجید قسم یاد نموده و قسم نامه را امضا کردند

آقا شیخ غلامحسین - گمان میکنم که قسمی را که آقایان خوردند ناقص بود و لازم بود که بهیچوجه جلاله قسم یاد کرده باشند (اظهار شد لازم نیست) در این موقع راپورتهای شعب راجع به انتخاب اعضاء کمیسیون تجدیدنظر در نظامنامه انتخابات به ترتیب ذیل قرائت شد .

مؤذن الملک به اکثریت ۹ رأی و آقای حاج امام جمعه خوئی بشش رأی ازدوازده رأی منتخب گردیدند (غائبین آقای سپهبد اعظم - آقای حاجی امام جمعه - آقای مدرس قمشه - آقا سید حسین کزازی مسافر) - ۳- راپورت شعبه سیم (شعبه سیم سه ساعت بغروب مانده در تحت ریاست آقای آقا شیخ ابراهیم زنجانی منعقد گردید آقای مستشارالدوله با اکثریت هشت رأی و آقای دکتر حیدر میرزا با اکثریت هفت رأی برای عضویت کمیسیون نظام نامه منتخب گردیدند غائبین آقای ناصر الاسلام و حاج عزالمالک ۴- راپورت شعبه ششم - شعبه ششم بعد از ظهر روز شنبه ۲۱ ذی حجه ۱۳۲۵ در تحت ریاست آقای حاجی شیخ الرئیس منعقد گردید برای انتخاب دوفتر عضو برای کمیسیون نظامنامه انتخابات فقط از جمله ۱۳ نفر اعضاء آقای حاج آقا غائب بودند سائر اعضاء که دوازده نفر بودند آقایان ذیل را انتخاب کردند چون در دهمه اول و دوم اکثریت حاصل نشد دهمه سیم آقای مشیرالدوله با اکثریت هشت رأی منتخب شدند و به اکثریت نسبی آقایان حاج سید ابراهیم و معزز الملک هریک بچهار رأی انتخاب شدند آقای معزز الملک به یکم فرقه منتخب شدند .

۵- راپورت شعبه ۵- دوم شعبه دوم شب چهار شنبه ۱۸ ذی حجه ۱۳۲۵ - یکساعت از شب گذشته در تحت ریاست آقای متین السلطنه منعقد حاضرین آقایان حاج مصدق الملک - ضیاء الملک آقا شیخ علی شیرازی - آقا شیخ محمد معتمدالتجار ارباب کیخسرو حاج محمد کریمخان - محمد هاشم میرزا برای دوفتر عضو بجهت کمیسیون تجدید نظر در نظامنامه انتخابات اخذ رأی شده آقایان متین السلطنه و محمد هاشم میرزا هریک با اکثریت شش رأی از ۹ رأی که اکثریت تام است انتخاب شدند .

سلیمان میرزا - بگمان بنده یک اشتباهی شده است در راپورت شعبه ششم آن دهمه های پیش اینموضوع مورد بحث شد و معلوم شد که در شعب اکثریت نسبی کافی است و تمام راپورتهائی را که ملاحظه فرمودید در هر جائمی که با اکثریت نسبی بوده بهمان اکثریت نسبی قناعت شده و تکرار در گرفتن رأی نشده بنابر این راپورت شعبه ششم ناقص است بعقیده بنده در اینجا دوفتر است اگر اینکه این اشخاص که انتخاب شده اند از اول اکثریت نسبی داشته اند همینها منتخبند و اگر دیگران در مرتبه اولی اکثریت نسبی داشته اند و در دهمه ثالث تغییر کرده است اینها انتخاب نشده اند همان اولیها منتخب هستند .

حاج سید نصر الله - همینطور که میفرمایند بهر حال این انتخاب صحیح و واقع شده است برای اینکه اگر بارجوع بانتخاب اول میکردیم باز یکی از آنها آقای مشیرالمولاه بود که اکثریت داشت آن دوتای دیگر هم یکی از آنها بقره ناچار منتخب میشد پس اگر برگردیم بهمان انتخاب دهمه اول بازم نتیجه همان خواهد بود .

معاضدالملک - گویا این اشکال را روز اول بنده کردم که انتخاب شعبات نباید با اکثریت تمام باشد و نظر بنده یکی از مواد نظامنامه داخلی بود که حالا میخوانم .

ماده ۲۲- بر حسب خواهش یک نفر نمایندگان در موقع رجوع لایحه یا طرح قانونی بشعبات مجلس میتواند قرار دهد که تعیین اعضاء کمیسیون در خود مجلس و یا در شعبات بترتیب انتخاب جمعی موافق اکثریتی که در ماده ۲ ذکر شده بعمل آید) در ماده ۲ انتخاب هیئت رئیسه است و انتخاب هیئت رئیسه با اکثریت نام است از این جهت بنده عقیده ام این است که انتخاب شعبات باید با اکثریت تام باشد حال این یک مسئله است که مجلس باید حل کند .

فهییم الملک - این ماده را که آقای معاضدالملک خواندند در ارجح انتخاباتی نیست که در شعبات میکنند بلکه راجع به انتخاباتی است که مثل انتخاب مجلس میشود یعنی هر شعبه یا از خودشان یا از شعبات دیگر یکی دوفتر را انتخاب میکنند بعد عده آراء شعبه پنجم و ششم جمع می شود و همینطور متدرجاً در شعبه اول جمع می شود و ملاحظه میکنند که اکثریت با کیست و این هیچ ربطی بانتخاب شعبه ها که هر شعبه باید یک نفر را از خودش برای عضویت یک کمیسیونی انتخاب کند ندارد [شروع بشود در بقیه قانون دیوان محاسبات شد] .

ماده ۳۱- پیشنهاد وزیر بعبارت ذیل قرائت شد :
ماده ۳۱- دیوان محاسبات در موقع تنظیم ارباب وظایف رفع اختلافات و تنظیمات آنها را می نماید .
کمیسیون این ماده را از قانون دیوان محاسبات حذف کرده بود برای اینکه تشخیص وظایف راجع بوزیر مالیه است .

فهییم الملک - تنظیمات ارباب وظایف که محاسبات او در وزارت مالیه خواهد بود بموجب قانون مخصوص بر قرار خواهد شد قانونی مینویسند از برای مستخدمین که به چه میزان حقوق در موقع تقاعد مستخدمین دولت داده می شود بعد برای گفتگو هائی که ارباب وظایف خواهند داشت برای حقوق خودشان که موافق آن قانون عمل نیامده است حال این لایحه در کمیسیون در همین خصوص نوشته شده است و مشغول آن هستند باید در آن قانون آن ماده را در نظر داشت - ۴- آنجا در موقعیکه آن قانون را مینویسند نوشته شود که تنظیمات ارباب حقوق راجع بديوان محاسبات خواهد بود و قرار می کند لازم است بدهند و اگر این مسئله در اینجا نوشته میشود راجع میشد بعقود اداری که بمنزله مستمری و وظایف است و این اسباب این میشد که هر کس از هر قبیل گفتگویی که در باب حقوق خود داشت میبایست برود بوزارت مالیه آنجا اظهار کند و محاسبین اداره کل مالیه آن را رسیدگی کرده تشخیص دهند و همه روزه ممکن بود بروند بديوان محاسبات و ديوان محاسبات را از کار خودشان باز دارند این بود که کمیسیون همچو صلاح دانست که این ماده از اینجا حذف شود بعد در قانون تقاعدی که نوشته میشود در آنجا باید نوشته شود .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - آیا ارباب وظایفی که هستند چه خواهند شد اختلافات دارند معاکمه شان کجا خواهد بود که معاکمه خواهد کرد هر گاه خلافی واقع شد حق تظلم دارند یا خیر در کجا تظلم خواهند کرد یکی میکویید بدروغ اسم مرا اسم خود قرار داده است یا حق پدرم را میچو لا برده است این اختلافاتی که بین ارباب وظایف واقع خواهد شد بکجا بروند کجا رجوع کنند .

فهییم الملک - اینکه می فرمایند يك قسمتی که راجع ببدلیه خواهد بود و آن کسی که حقوق کسی را باسم دیگری قلمداد میکنند این دزدی است و راجع است ببدلیه اما در باب اینکه حقوقی داشته است یا نداشته است تعیین آن بموجب دفاتر دولتی است در دفاتر دولتی باید دید که آن حقوق در آنجا هست یا نیست تکالیف راجعه بديوان محاسبات غیر از این عنوانات است آن يك مسئله دیگری است .

دکتر حاج رضا خان - بنده بکلی مخالفم با اصل این ماده برای این که تا وقتی که قانون تقاعد را بنویسیم و این تکالیف ارباب حقوق معلوم نیست چه خواهد بود دیگر اینکه يك محکمه وقتی کمیسیون تصویب کرده است که در ديوان محاسبات تا دو سال برای رسیدگی محاسبات ارباب حقوق تقاعدی تشکیل شود ممکن است بهمین ترتیب موفقی رجوع شکایات به همانجا شود که لزوم تکلیفشان معلوم باشد والا خیلی تکلیف اینها امروز مشکل است و هیچ نمی دانند چه بکنند .

فهییم الملک - بلی البته ترتیب این کار بسته برای مجلس است و گویا فراموش فرموده اند محکمه فوق ماده ای برای محاسبات تقریب نشده است معتمد کمیسیون همچو صلاح دانست که يك محکمه موقتاً تا دو سال باشد و بعد مجدداً لازم شد بتکلیف وزارت مالیه و تصویب مجلس يك محکمه برای اینکار تعیین خواهد شد والا آن محکمه با وجود داشتن يك کار فوق العاده گویا باین مطالب نتواند برسد و اینکه مسئله ارباب حقوق بآن اشکالاتی که دارد ممکن نیست که باین رودی رفع شود آنها اسنادی در باب برقراری اگر داشته باشند بوزارت مالیه ارائه میدهند و اگر نداشته باشند وزارت مالیه بدون داشتن سند و فرمان بایستند و ارباب حقوق نمیتواند رسیدگی کنند باید سند و فرمان داشته باشند اینها چیزی نیست که بديوان محاسبات رجوع شود ديوان محاسبات بعقود آنهائی که حقوق تقاعدی داده میشود باید رسیدگی کند که حقوق تقاعدی بآنها داده میشود یا خیر محلی که باید از آن محل عاید دارند از آن محل بآنها عاید میشود یا خیر و بیش از این نباید ديوان محاسبات داخل این گفتگوها بشود .

حاج سید ابراهیم - در محاسبات عمومی يك ماده هست که اگر خوانده شود رفع این اشکال خواهد شد .

ماده ۲۱- شعبه ديوان عمومی در مقابل وزارت مالیه مسئول اجرا و تطبیق قوانین متملقه بحقوق مزبور خواهد بود هر سال باید بحساب سالیانه ای از اضافات و موضوعات که در عرض آن سال بدفتر کل وارد نشده بدفتر محاسبات کل ديوان خواهد داد در این صورت غالب این اختلافات رجوع بآن اداره خواهد شد و موافق آن قوانینی که برای این کار معین شده است رسیدگی میکند دیگر ديوان محاسبات زیاد بر این وظیفه اش نیست .

آقا میرزا ابراهیم قمی - ما جهت ندارد که در موقع يك قانون يك مطلبی را راجع بيك قانون دیگری بکنیم ممکن است این مطلب را هم در آنجا

بنویسند هم در اینجا هیچ منافاتی ندارد .

دکتر حاج رضا خان - این اظهارات در کمیسیون خیلی شده است آنجا ما را متقاعد کردند نه اینجا این يك علاجی برای ارباب حقوق نیست مثل اینکه می بینیم که میروند قبضشان را صادر کنند میگویند که قبض شمارا بردند آنوقت پس از سه ماه دوندگی اگر واسطه دارد که معلوم میشود کارش طولوری میشود والا دستش از چاره کوتاه است .

رئیس - الحارای میکوییم پیشنهاد کمیسیون که ماده ۳۱ وزیر را حذف کرده است کسانی که موافقت با حذف ماده ۳۱ قیام نمایند اغلب قیام نمودند و با اکثریت تصویب شد .

ماده ۳۲ از پیشنهاد وزیر - ديوان محاسبات بکلیه حساب بانکها و کمیانیهای داخله و خارجه که دارای امتیاز بوده و باید حقی بدولت بدهند رسیدگی نموده عایدات مقرر دولت را معین نموده بوزارت مالیه پیشنهاد میکند (کمیسیون اینطور پیشنهاد کرده بود) :

ماده ۳۹ - ديوان محاسبات همه ساله بکلیه حسابهای بانکها و کمیانی های داخله و خارجه که دارای امتیاز بوده باید حقی بدولت بدهند رسیدگی و تقبض نمایند .

حاج سید ابراهیم - اینجا اختصاص داده است حساب ديوان محاسبات را بحساب بانکها و کمیانیها و از اشخاصی که صاحب امتیاز هستند و باید از طرف دولت از آنها حقوق بگیرند اسمی نبرده است جهت ندارد که بحساب بانکها و کمیانیها ديوان محاسبات رسیدگی بکنند و حساب سایرین چنانچه نظیرش را هم داریم معلوم نباشد با کجاست در این راپورت کمیسیون این مطلب نوشته شده است باید که این عبارت را بآن ملحق کرد که تعیین حقوق دولت را بوزارت مالیه راپورت میدهد و آن عبارت هم باید دومرتبه اصلاح شود .

فهییم الملک ... در قسمت اول فرمایشات آقای حاج سید ابراهیم اینجا ذکر نشده است بانکها و کمیانیهای داخله و خارجه که دارای امتیاز بوده و باید حقی بدولت بدهند یکی هم در ماده بعد که ذکر خواهد شد کلیه امتیازی که از طرف دولت داده میشود امتیاز نامه آنها باید در ديوان محاسبات تسجیل شود پس هر امتیازی که از طرف دولت داده میشود بهر اشخاصی بدهند باسم کمیانی است اما اینکه ديوان محاسبات برود بحساب يك کمیانی برسد و بگوید که توفلان قدر باید بدی این موافق يك قرار دادی است که دولت باید رسیدگی کند و عایدات را باید معین بکنند که چقدر باید بدهد و تعیین آن با وزارت مالیه است نهایت ديوان محاسبات باید رسیدگی کند که آن عایدات بطوریکه در نظامنامه مقرر شده است تقبض و گرفته شده است یا نه و در این جا همین تقبض که نوشته شده است که رسیدگی و تقبض خواهد کرد برای ديوان محاسبات کافی است دیگر حق این را ندارد که داخل در کارهاییکه مختص بوزارت مالیه است بشود و تعیین کند آنقدر حقوقی که باید بدولت داده شود چقدر است .

وکیل التجار - خوب است قدری توجه شود

بآنچه که راجع ببانکها و کمیانیهای قبل بوده و گذشته است برای اینکه ترتیب و شرایطی برای قرارداد رسیدگی بحسابشان دارند و باید مواظب شد که این اینچاطوری نباشد که بآن ترتیب و شرایط منافات پیدا کند بجهت اینکه ممکن است مایک ترتیبی بنویسیم آنوقت يك ترتیب دیگری در امتیاز نامه هایشان قرار داده شده باشد که نسبت بعضی بلاجرا مانده خوب است قبل از وقت ما آن را ملاحظه بکنیم و بنویسیم که آن قراردادها اینکه شده است مخالفت با آن چیزی که ما می نویسیم پیدا نکند چیزی بنویسیم که بلاجرا مانده یا اینکه در اینجا قید یابد داشت بکنیم بطوریکه در امتیاز نامه ها و قرار دادهائی که در سابق قرار داده شده است .

فهییم الملک - هیچ منافاتی ندارد با این مسئله برای اینکه این يك تقبض است وزارت مالیه میکند در ترتیب امتیاز او و حقوقی که باید بدولت بدهند و ممکن است وزارت مالیه يك اداره تقبضی برای کلیه مملکت معین نمایند ولی آنچه چیزی را که ديوان محاسبات عمل می کند در عمل کلیه مالیه مملکت است و این تقبض که وزارت مالیه می کند در اصل عمل است و هیچ منافاتی نخواهد بود بین تقبضی که وزارت مالیه می کند با آن تقبضی که ديوان محاسبات می کند .

حاج شیخ اسدالله - این ماده ظاهرش این است که تعیین وظیفه ديوان محاسبات را می کند ديوان محاسبات وظیفه اش رسیدگی بکلیه مالیه است و این تخصیص به بعضی می دهد و فقط رسیدگی ببانکها و کتترات ها را بنویسد حال اینکه وظیفه ديوان محاسبات تقبض در کلیه مالیه دولت است و این ماده شامل تمام آنها نمی شود .

حاج آقا - تصور می کنم این ماده را که نوشته ایم يك لفظ اشخاصی بر آن بیفزاییم تمام این اشکالات رفع خواهد شد بواسطه آنکه سابق آن ماده که فرمودند نوشته شده است که ديوان محاسبات نظارت در تمام عایدات دولت دارد ولی این را يك اختصاص مخصوص میخواستند بآن بدهند که ديوان محاسبات حق داشته باشد که عایداتی که از صاحبان امتیاز داخله و خارجه باید گرفته شود و نظارتی در آن بنماید آنهم يك تقبض در آن شده باشد از طرف ديوان محاسبات ولی این عبارت همانطور که گفته شد کافی نیست باین اشخاص صاحب امتیاز هم نوشته شود که تمام این اشکالات را رفع بکنند والا تصور می کنم جوابهای آقای مخبر رفع این اشکالات را نمی کند .

آقا شیخ ابراهیم - بنده هم عقیده ام این است که بانکها و کمیانی ها شامل اشخاص نمی شود باید لفظ اشخاص ضمیمه شود .

حاج سید ابراهیم - در این يك فقره که آقای حاج آقا آقا کاید کردند حرفی ندارم ديوان محاسبات از عایدات صاحبان امتیاز شخصی نباید بی خبر باشد ولی عبارت هم نباید ناقص باشد خیلی خوب ديوان محاسبات رسیدگی و تقبض میکند ولی ما نباید عبارات را ناقص بگذاریم و لفظ صاحبان امتیاز هم لازم است .

۷

فهییم الملک - چه ضرر دارد لفظ اشخاصی را هم بیفرمایند و اینکه آقای آقا شیخ ابراهیم فرمودند که راپورتی بدیوان محاسبات و اعضای مجلس بدهد تصور میکنم که این یک فرار داد علیجده است و گمان میکنم لازم نباشد .

افتخار الواعظین - بلی بنده منی خواستم عرض بکنم آنچه فرمودند که در لایحه وزیر است که تعیین حق دولت و اینکه تعیین حق دولت بادیوان محاسبات نیست حق دولت در خود آن امتیاز نامه معین است منتهی دیوان محاسبات باید تفتیش کند که آن حقیکه بر حسب صورت امتیاز نامه معین شده است بوزارت مالیه رسیده است یا خیر مقصود از این ماده همین است .

وکیل التجار - بنده فرمایشات آقای مغیر را درست ملتفت نشدم اینک نمی دانم وزارت مالیه اداره تفتیش دارد که بحساب رسیدگی میکنند دیوان محاسبات هم یک اداره تفتیش دارد که رسیدگی میکنند بعد راپورت آن داده خواهد شد ولی آن کمیانها یا بانکی که قبل از این یک فرار داده معینی کرده شد آیا اگر اداره تفتیش قرار بدهند آن حق را می دهند که بروند تفتیش کنند یا خیر این را عرض میکنم ولی این را هم می دانستم که وزارت مالیه یک اداره تفتیش دارند و دیوان محاسبات هم می رود تفتیش میکند ولی آن فرار داد ها نیز که سابق داده شده است اگر در آن یک ترتیب معینی برای این امتیازات داده شده باشد و یا در تفتیش و اینک تراز معینی باشد آنوقت آنها حق نمی دهند که حق یک تفتیش و غیر آنچه که در امتیاز نامه ها نوشته شده است بشود و تخطی بکنند مقصد بنده این بود .

فهییم الملک - بنده هم ملتفت شدم فرمایشات حضرت عالی را ولی عرض میکنم دیوان محاسبات فقط تفتیش میکنند در اینکه ببینند وزارت مالیه آن عملی را که باید بجای آورد آورده است یا خیر و آن تفتیش را کرده است یا نکرده است مجدداً آماده زور باین ترتیب خوانده شده ماده ۳۰ - دیوان محاسبات همه ساله بکلیه حسابهای بانکها و کمیانیهای داخله و خارجه و اشخاصی که دارای امتیاز بوده و باید حقی بدولت بدهند رسیدگی و تفتیش مینماید .

رئیس - رای میگیریم بماده ۳۹ بطوری که خوانده شد کسانیکه موافقت قیام نمایند با کثرت تصویب شد .

ماده ۳۳ - لایحه وزیر بعبارت ذیل قرائت شد .

توانین صادره از هر وزارتخانه باید بدیوان محاسبات تسلیم و در دفاتر دیوان مزبور ثبت و امضاء بشود . پیشهاد کمیسیون بعبارت ذیل قرائت شد .

ماده ۳۳ از لایحه وزیر حذف شد زیرا مکرر است .

رئیس - رای می گیریم برپیشنهاد کمیسیون بطوریکه حذف ماده ۳۳ تصویب نمود کسانیکه موافقت قیام نمایند .

رئیس - اکثریت حاصل شد (ماده ۳۴ و

۳۵ لایحه وزیر بعبارت ذیل قرائت شد .

ماده ۳۴ - هر گاه دیوان محاسبات بعضی اسناد و احکامیکه باو پیشنهاد میشود پس از مذاکره از امضاء و تصدیق امتناع نماید صورت مذاکرات خود را بتوسط رئیس کل بوزارتخانه ای که مرجع آنهاست ارسال میدارد در صورتیکه وزارتخانه مذکوره بملاحظات دیوان محاسبات متقاعد نشد باید صورت مذکور را بمجلس وزراء پیشنهاد کند هر گاه مجلس مذکور هم مقصود وزارتخانه ذینفع را تقویت نماید بدیوان محاسبات تکلیف میکند که در آن باب تجدید نظری نماید در این صورت نیز اگر دیوان محاسبات بقیده اولیه خود باقی بماند اسناد مختلف فیه را ثبت و با قید احتیاط امضاء نمایند .

ماده ۳۵ - مسئولیت وزراء بواسطه تسجیل و تصدیق دیوان محاسبات مرتفع نمی شود .

کمیسیون پیشنهاد نموده بود که ماده ۳۴ در ۳۵ راجع بفصل دوم است .

فهییم الملک - کلیتاً برای مواد آتی از اینجا تا آخر قانون لازم است خاطر آقایان مسبق باشند که کمیسیون اصلاحاتی که کرده است یا تغییر و تبدیلیاتی که داده است بملاحظات بوده است چون از روی دو قانون مختلف که یکی قانون فرانسه و یکی ایتالیاباشد این قانون ترجمه شده است و بعضی مواد راهین طور که ترجمه کرده اند بدون اینکه رعایت ترتیب قانونی محاکم دیوان محاسبات در آن شده باشد ترجمه شده و نوشته شده است و حتی بعضی مطالب از قبیل تجدید محاکمه و نقص و غیره اینها را جدا نکرده بودند و مخلوط بوده بطوریکه بکلی چیزی فهمیده نمی شد بعضی مواد مخلوط شده است با بعضی دیگر مثلاً مواد راجع بتجدید نظر و مواد راجع باستیناف یا راجع با اعتراضات یا ترتیب محاکمات ابتدائی و غیره که در ضمن یک ماده نوشته بودند آنها را هم در کمیسیون از هم تفکیک کرده اند و آنچه راجع با اصلاحات بود بطوریکه ماده اضافه شده است این بود که خواستم خاطر آقایان را مسبق کنم که در کمیسیون اولاً مواد را بترتیب جریان کار دیوان محاسبات نوشته اند این است که موادیکه در کمیسیون نوشته شده است بعضی مواد تغییر و تبدیل یافته این یک مطلب فوق العاده یا یک جزء جدیدی نیست فقط رعایت نکات قانونی شده است با تکلیف مطالب ملحوظه (در این موقع ماده ۳۹ لایحه وزیر بعبارت ذیل قرائت شد) .

ماده ۳۶ - دیوان محاسبات می تواند از وزراء و ادارات و عمل آنها هر نوع اطلاع و اسنادیکه متعلق بمایهات و مخارج دولت است و نوشتجات و توضیحاتیکه لازم دارد بخواهد .

ماده ۴۰ پیشنهاد کمیسیون نیز بعبارت ذیل قرائت شد .

ماده ۴۰ - دیوان محاسبات می تواند از وزراء و ادارات و عمل آنها هر نوع اطلاع و اسنادیکه متعلق بمایهات و مخارج دولت است و نوشتجات و توضیحاتیکه لازم دارد بخواهد می تواند مستقیماً به آنها مکاتبه کند اصلاحی از آقایان لسان الحکماء

بماده ۴۰ پیشنهاد شده بود بعبارت ذیل قرائت شد .

ماده ۴۰ - وزراء و ادارات و عمل آنها هر نوع اطلاع و اسناد و نوشتجاتیکه متعلق بمایهات و مخارج دولت است بمقتضای دیوان محاسبات خواهند داد .

فهییم الملک - این مطلب در جای محاکم دیوان محاسبات اگر شد لازم نیست که اصلاحات را از وزراء خواهند خواست .

حاج سید ابراهیم - بنده میخواهم در آن فقره آخری که نوشته است مستقیماً میتوانم بکلیت در این باب عرض کنم لازم است یعنی از عایدات و مخارج ولی مطلقاً نمیتوانم بگویم که دیوان محاسبات حق دارند طرف واقع شوند یک لفظ در این باب لازم است .

فهییم الملک - خیر از مکاتبات در این باب دیوان محاسبات کار دیگری ندارد یعنی میخواهد بفرماید که رقمه دعوت خواهند نوشت این لازم نیست **لسان الحکماء** - اینکه در اینجا نوشته است همیشه میرساند که دیوان محاسبات میتواند مطالبه کند اما اینکه آنها هم باید بدهند نمیتواند بدهند این را هیچ نمیرساند و منافاتی هم ندارد که یک ماده هم بعد بیاید که در آنجا هم ذکر شده باشد در اینجا هم خوب مقصود را واضح نوشت که دیوان محاسبات که تقاضا کرد وزراء هم باید بدهند نوشتجات هر کس را که دیوان محاسبات خواسته است و چنانچه بنده پیشنهاد کرده ام تقاضا میکنم بکمترتبه دیگر بخواهند و پیشنهاد بنده همین مسئله است که دیوان محاسبات میتواند مطالبه کند و وزراء هم باید بدهند .

(اصلاح لسان الحکماء دومتبه قرائت شد)

حاج آقا - اگر عنوان این فصل را ملاحظه بفرمایند خواهند دید که در این ماده بطوری که در کمیسیون نوشته شده است باید همینطور باشد بجهت اینکه این فصل حدود و وظایف دیوان محاسبات را می نویسد اگر ما تقاضا کنیم و بنویسیم که هر قدر دیوان محاسبات اسناد و اطلاعات خواست وزراء و عمل آنها باید بفرستند پس ما در این فصل یک حدی میخواهیم برای وزراء و عمل آنها بنویسیم آنوقت این ماده از طبیعت خود خارج شده و تعیین وظیفه وزراء و حکام را می کند دیگر آنکه در این ماده میخواهیم ثابت کنیم این حق را برای دیوان محاسبات که حق داشته باشد این سندی را که از هر یک از مأمورین دولتی میخواهد حق داشته باشد مطالبه کند در صورتی که در سایر ترتیبات دیوان محاسبات نوشته ایم بتوسط وزارتی که آن مأمور از طرف آن وزارت است باید بخواهد و این ماده همچو میفرماید که دیوان محاسبات حق دارد بدین اطلاع آنوزارتخانه بامأمور دولتی طرف شده و اسناد از او بخواهد در صورتی که اینطور نیست نمیتواند بدون اطلاع وزارتخانه بخواهد و بتوسط وزیر هم وقتی میتواند بخواهد که از برای تفتیش بخواهد بجهت اینکه رفع توهمی را بکنند .

وکیل الرعایا - اعتقاد بنده این است که می گویند اسنادی که متعلق بدولت است دو ان

محاسبات بتواند بخواهد و ملاحظه کند اسناد خرج را اگر بخواهند ملاحظه کنند وقتی میتوانند ملاحظه کنند که بقیته بنده یک پول در دست او باقی نباشد و اینکه می نویسند دیوان محاسبات میتواند از وزراء و عمل آنها هر نوع اطلاعات بخواهد و بعد می گویند اسنادی که متعلق بمایهات و مخارج دولت است اگر اسناد عایدات را خواست دیوان محاسبات و نداد میتواند بگوئیم که مایه چیز می نکرده ایم و اگر هم بگوئیم باید اسناد را بدهند شاید یک حکمی بعداً نکرده باشیم باید بنویسیم که سواد از آن اسناد باید بدهند .

فهییم الملک - فرمایشی را که می فرماید چیزی است که در حقیقت میتوان گفت که نصف این موادیکه باقی مانده است در همین مطالب است که ممکن نیست تمام آنها را در یک ماده کنجا بید این قانون دیوان محاسبات چند بند است بند اول مشتمل بر سه فصل است وظایف دیوان محاسبات بطور کلی نوشته میشود بعد حق تفتیش مخارج بعد حق رسیدگی بمایهات بعد از داخل میشود در ترتیب محاکمه آنها حالا این مسائلی که بطور کلی در ضمن این سه چهار ماده است بطور کلی نوشته میشود بعد مواد بعد شرح اینها خواهد آمد و نام اینها در مواد بعد مفصلاً خواهد آمد مثلاً در اینجا میگوید بطور کلی که دیوان محاسبات میتواند اسناد عایدی و مخارج را بخواهد از صاحبان جمع و رسیدگی بکنند ولی باین مختصری هم نیست اینها تمام شرحی دارد که هر کدام در محل خودش خواهد آمد که چه قسم باید بگیرند و تا چه مدت باید باشد نزد آنها چندین ماده در این خصوص خواهد آمد این است که این فصل راجع است بکلیه دیوان محاسبات و هنوز در فصول آن شروع نشده است .

لسان الحکماء - بنده استدعا میکنم توجهی بفرمایند میفرمایند که دیوان محاسبات میتواند اسناد عایدی و خرج را بخواهد بنده هم عرض میکنم شرط در دادن وزارت و در دادن ادارات است اینطور یک بنده عرض کردم بهتر است بجهت اینکه اینجا درست است وظیفه دیوان محاسبات را تعیین کرده است لکن آن تقاضا را بنده استدعا میکنم مقدم بدارند در رای [خواستند رای بگیرند عده کافی نبود]

آقامیرزا ابراهیم قمی - این اشکال را که حضرت و الا فرمودند بنظر بنده وارد نیست بجهت اینکه لابد اسناد را که میخواهند بعد از اینکه دادند بدیوان محاسبات آنها هم ثبت میکنند و عین آنرا برای آنها میفرستند .

حاج آقا - بنده در اول فرمایشات وکیل الرعایا عرضی ندارم جواب را مغیر محترم دادند ولی فرمایشی که شاهزاده لسان الحکماء فرمودند باید ملتفت باشیم که طبیعت قانون را که نوشته میشود باید ملاحظه کرد در اول فصل حدود اداری باید نوشته شود مثلاً اینجا حد دیوان محاسبات را باید معین بکنیم بعد وزیر را اگر آن چیزی را که شاهزاده میفرمایند نمی نوشتیم تکلیف وزراء را معین کرده بودیم نه تکلیف دیوان محاسبات را پس

تا وقتی که یک ماده را نوشتیم و بخواهیم تکلیف دیوان محاسبات را بنویسیم بدیهی است یک ماده ای که تکلیف طرفین را تعیین بکند در دیوان محاسبات نباید باشد و بکلی غلط است وقتی که مایه چیزی را در ضمن ثابت کردیم که او حق مطالبه دارد هر چیزی را که دیوان محاسبات مطالبه کرد وزیر هم مجبور است که بدهد بنده عرض میکنم همین ماده کافی است .

رئیس - رای می گیریم باصلاحی که شاهزاده لسان الحکماء در ماده ۴۰ پیشنهاد کرده اند کسانی که تصویب می کنند قیام نمایند [کسی قیام نکرده با کثرت در شد] .

آقا سید حسین اردبیلی - بنده اصلاحی پیشنهاد می کنم که عوض لفظ بخواهد نوشته بشود و بخواهد بگیرد بجهت اینکه بنده هم می توانم بخواهم و دیوان محاسبات هم بخواهد از مأمورین بگیرد می تواند و این خودش صحیح است ولی اگر نوشته بشود و اسناد را در بکنند بقیه بنده گویا وظیفه دیوان محاسبات بعمل نمی آید .

فهییم الملک - اینجا بنده یک عرضی دارم آقایان می فرمایند که همه کس حق دارد بنده چه حق داریم که اسناد و نوشتجات راجع بمکاتیب دولتی را از وزارتخانه بخواهم بفرمایند تا معین شود شما یک قانونی می نویسید که دیوان محاسبات حق دارد بخواهد بگیرد و این بسته برای مجلس است اگر تصویب شد آنوقت حق دارد والا حق ندارد منتهی حق ندارم .

رئیس - رای می گیریم بر ماده [۴۰] بطوریکه که در کمیسیون نوشته شده و راپورت داده است کسانیکه تصویب می کنند قیام نمایند و غلب قیام نمودند و با کثرت تصویب شد .

ماده ۳۷ لایحه وزیر - اگر دیوان محاسبات در ضمن اجرای وظایف خود بقصی در اجرای قوانین نظامنامه های ادارات دولتی مشاهده کند بوزارت خانه متبوعه آن اداره اخطار می نماید - کمیسیون عین این ماده را بعنوان ماده (۴۱) تصویب کرده بود .

حاجی سید ابراهیم - دیوان محاسبات فقط مسئولیت او در مالیه دولت است از قبیل رسیدگی بحسابهای سابق و جمع کل یا نظارت بمایهات مملکتی اما اینکه حق نظارت و تفتیش در کلیه ادارات دولتی و کلیه نظامنامه ها و ترتیب ادارات داشته باشد همچو حق بدیوان محاسبات داده نشده است از این جهت این عبارت را بنده بهیچوجه صحیح نمی دانم .

حاج عز الممالک - لفظ وزارت مالیه گویا اشتباه شده است که نوشته نشده است و دیوان محاسبات البته حق دارد که در ادارات وزارت مالیه نظارت نماید پس اگر همان لفظ وزارت مالیه نوشته شود رفع اشکال خواهد شد .

عز المملک - بنده هم عرض میکنم که دیوان محاسبات حق ندارد در نظامنامه و ترتیب سایر ادارات نظارت و تفتیش نماید .

آقامیرزا رضی قلیخان - این ماده را

دشور اولش چون حاضر بودم بخاطر دارم خیلی در آن مذاکره شدو گمان می کنم که خیلی صحیح باشد بجهت اینکه اصل مطلب این است استدعا می کنم آقایان توجه فرمایند که خوب ملتفت شوند مقصود از این ماده چیست مقصود این است که دیوان محاسبات در وقتی که بشغول برسیدگی محاسبات است مثلاً می بیند که یک حواله ای نسبت به پیشکار مالیه یا از پیشکار مالیه قبض رسیدگی نسبت بیک مطلبی درمی آید که یکی از قوانین نقض یعنی آن حواله و رسید برخلاف قانون شده است این است که اخطار می کند و این خیلی مطلب سر راستی است که اگر آقایان قدری دقت بفرمایند رفع اشکال خواهد شد بجهت اینکه ممکن است پیشکار مالیه در ضمن اینکه حواله می دهد به پیشکار دیگری حواله بدهد بقطعی که آن نقطه نباید حواله داده شود یا اینکه یک مطلبی است که راجع است بوزارت خارجه یا وزارت داخله که ممکن است در ضمن آن نقض در قانون بشود این است که در اینجا مقوم اصلاح میدهد بوزارت مالیه یا پیشکار مالیه یا وزارتخانه ای که این امر راجع باو است که این مطلب برخلاف قانون واقع شده است و بواسطه آن نقض قانون شده است و اینهم هیچ مطلبی نیست در واقع یک حق نظری داشته است دیوان محاسبات در موقعی که خلاف قانونی را دیده است اخطار نماید و در این ماده بنده هیچ اشکالی تصور نمی کنم که موجب این باشد که تغییر و تبدیلی در آن داده شود و این را هم که فرمودند که کلمه وزارت مالیه نوشته شود گمان نمی کنم لازم باشد بجهت اینکه ممکن است در ضمن حوالجات وزارت مالیه یک نقض قانون خارجی دیده شود که لازم شود دیوان محاسبات آنرا اخطار نماید آرزو هم که شورا و این در این ماده خیلی مذاکره شد و این مطلب جزو مسلمات شد دیگر نمیدانم که آقای مغیر چرا دفاع نکردند .

افتخار الواعظین - پس از آنکه کلمه وزارت مالیه نوشته شود رفع تمام این ایرادات خواهد شد و بدیهی است که اگر در بین تفتیش بمحاسبات و رسیدگی بان نقض مشاهده نمایند که راجع بداره دیگری باشد حق آن هیئت است که بوزارت خانه متبوعه آن اداره اطلاع بدهد .

عز المملک - من مخالفم با آقای میرزا مرتضی قلیخان در اینکه بگویم دیوان محاسبات حق دارد در هر اداره ای که خلاف قانونی دید اخطار نماید همچو چیزی در هیچ جا معلوم نیست هر بیعتی در حدود وظایف و حوزه مسئولیت خودش میتواند اقتدار داشته باشد دیوان محاسبات وظیفه او این است که در آن حوزه اقتدار و مسئولیتی که قانون برای او معین کرده است اگر نقض قانونی مشاهده کرد اخطار نماید و جلوگیری کند والا عملاً میشود این حق را بدیوان محاسبات داد که در تمام نظامنامه های وزارتخانه ها و ادارات آنها حق نظارت داشته باشند و اگر اینطور باشد دیوان محاسبات نباید گفت هیئت نظارت عالی که در تمام امور و ادارات مملکت حق تفتیش و رسیدگی دارد و بدیهی است که اینطور نیست و همانطور که گفته شد باید

کلمه وزارت مالیه اضافه شود والا دیوان محاسبات بموجب این ماده دارای يك حق بزرگی خواهد شد که مجلس شورای آن حق را ندارد.

حاج شیخعلی - آقایان اشتباه می کنند که دیوان محاسبات فقط طرف است با وزارت مالیه در صورتیکه اینطور نیست دیوان محاسبات باید بحساب تمام وزارت خانهها رسیدگی کند و ممکن است که در حساب يك وزارتخانه در وقتی که بحساب او رسیدگی میکنند يك نقض قانونی مشاهده کند در اینصورت چه عیب دارد که دیوان محاسبات حق داشته باشد آن نقض قانونی را اخطار نماید.

آقا شیخ ابراهیم - اینکه میفرمایند هر گاه خلاف قانونی دید اخطار بکنند این نظارت نظارت نیست نظارت این است که حق تفتیش داشته باشد و مکلف باشد که رسیدگی بکند و ببیند که نقض قانون شده است یا نه و اینکه هر گاه این اداره مطلع شد که در فلان اداره يك نقض قانونی شده است حق داشته باشد اخطار نماید نظارت نیست اختصاص باین اداره هم ندارد هر اداره ای از ادارات دولتی که در يك اداره دیگر نقض قانونی مشاهده کرد حق دارد اخطار کند تفحص و تفتیش هم نیست و عیب ندارد.

فهییم الملک - از این نقطه نظر که باید تمام ادارات دولتی این کار را بکنند و این مطالب کلیت داشته باشد لابد دیوان محاسبات هم در تحت آن کلیت و عموم خواهد بود دیگر لازم بند کر نیست و حال اینکه مقصود از این ماده این است فقط دیوان محاسبات در حوزه و حدود خودش در ضمن اینکه تفتیش میکنند اگر نقض قانونی در ادارات وزارت مالیه ببینند میتواند اخطار کند از اینجهت کلمه وزارت مالیه باید افزوده شود تا اینکه دیوان محاسبات موافق قوانین و نظامنامهها در ضمن تفتیش و نظارت خودش که میکند این نکته را هم ملتفت باشد و اگر نقض قانونی در ادارات وزارت مالیه دید اخطار نماید مجدداً ماده (۴۱) با اصلاح ذیل خوانده شد:

«وا کرد دیوان محاسبات در ضمن اجرای وظائف خود نقضی در اجرای قوانین و نظامنامه های ادارات دولتی راجع بوزارت مالیه مشاهده کند بوزارتخانه متبوعه آن اخطار مینماید.»

رئیس - رأی میگیریم بر ماده (۴۱) بطریق که کمیسیون پیشنهاد کرده است با اصلاحی که بتقاضای مخبر کمیسیون شد - سانیکه موافقت قیام نمایند.

[اغلب قیام کردند و تصویب شد.]

ماده ۳۸ و ۳۹ پیشنهاد وزیر به عبارت ذیل قرائت شد:

ماده ۳۸ - دیوان محاسبات در موقع تسلیم محاسبات صورت موادی را که بقید احتیاط ثبت کرده بضمیمه صورت مشاورات مربوط بآن بهیئت رئیس مجلس شورای ملی پیشنهاد می کند.

ماده ۳۹ - علاوه بر وظایف مذکور اگر وظایف دیگری بواسطه قوانین موضوعه بدیوان محاسبات راجع شود اجراء خواهد کرد این دو ماده را کمیسیون

حذف کرده بود که اولی در جای خودش ذکر میشود و دومی قانونی نیست.

رئیس - رأی می گیریم برایورت کمیسیون که پیشنهاد کرده است ماده ۳۹ از قانون دیوان محاسبات حذف شود کسانیکه موافقت باین پیشنهاد قیام نمایند.

(اغلب قیام کردند و تصویب شد)

رئیس - بقیه شور در این قانون میماند برای جلسه آتی.

استعفانامه آقای لواء الدوله از عضویت کمیسیون به عبارت ذیل خوانده شد

چون اعضاء کمیسیون بودجه اقلای باید اطلاعی از عمل مالیه داشته باشند و این بنده اطلاع کاملی ندارم لذا از عضویت کمیسیون بودجه استعفاء میدهم و متمنی است که آقای آقا میرزا رضا را که اولین خیر و بصیر در مالیه میباشند بعوض بنده بعضویت کمیسیون بودجه انتخاب فرمایند چه این انتخاب صحیح بکمیسیون بودجه منوطی حاصل خواهد کرد

رئیس - چون اعضاء کمیسیون بودجه باید از شعب انتخاب شوند استعفانامه آقای لواء الدوله باید بدان شعبه که ایشان را انتخاب کرده اند رجوع شود که در آنجا عوض ایشان را انتخاب نمایند - حالا چون يك جزء از دستور انتخاب کسراعضای کمیسیونها بود شروع بانتخاب آنها میشود - اول شروع میکنیم بانتخاب دونفر برای کسراعضاء کمیسیون داخله - تقاضا شد که اسامی اعضاء کمیسیون داخله و اشخاصی که در دو کمیسیون عضویت دارند و غیر قابل انتخابند خوانده شود.

معاذ الملک - اسامی اعضاء کمیسیون داخله: آقای نیرالسلطان. آقای آقا عبدالحسین. آقای حاج سید ابراهیم. آقای حاج شیخعلی. آقای افتخار الواعظین. آقای آقا میرزا رضا خان نائینی. آقایانی که در دو کمیسیون عضویت دارند: آقای لواء الدوله. آقای حاجی سید ابراهیم. آقای معزز الملک. آقای نیرالسلطان. آقای حاج سید نصرالله. آقای حاج شیخ رئیس. آقای ممتاز الدوله. آقای معتمد التجار. آقای آقا میرزا رضا خان نائینی. آقای وحید الملک. آقای تربیت آقای حسنعلیخان. آقای شیبانی. آقای حاج شیخعلی. آقای لسان الحکماء. آقای حاج عزالملک. آقای آقا میرزا محمد صادق. آقای مؤتمن الملک. آقای مشیرالدوله. آقای سلیمان میرزا. آقای آقا شیخ ابراهیم. آقای منتصرالسلطان آقای دکتر علیخان. آقای بهجت. آقای آقا شیخعلی. آقای محمد هاشم میرزا. میرزا یانس خواهش می کنم که شش نفر یا چهار نفر برای انتخاب کاندید شود که رأی های مختلف داده نشود و در کاندید هم باید ملاحظه شود که اشخاصی که مناسب هستند نوشته شود اوراق رأی برای انتخاب دونفر کسراعضاء کمیسیون داخله توزیع و اخذ شده آقای حاج میرزا رضاخان بحکم قرعه آقای بهجت شیبانی آقای میرزا داود خان را برای استخراج آراء معین کرده که پس از احصاء استخراج آنها مقرر شد که در خارج بشود.

رئیس - حالا بکنفر انتخاب می کنیم برای کسراعضاء کمیسیون نظام.

معاذ الملک - در ضمن اشخاصی که در دو کمیسیون عضویت دارند و غیر قابل انتخابند اسم آقای وحیدالملک خوانده شد و حال اینکه ایشان از يك کمیسیون استعفا داده اند و فقط در يك کمیسیون عضویت دارند از اینجهت خواستم عرض کنم که ایشان هم قابل انتخابند.

رئیس - اسامی اعضاء کمیسیون نظام برای استحضار آقایان خوانده میشود و از قرار ذیل آقای معاذالملک قرائت نموده آقای دکتر امیر خان آقای معزز الملک. آقای لواء الدوله. آقای لسان الحکماء. آقای آدینه محمدخان.

آقای دکتر امیر خان - چون آقای مشیر حضور نظامی تحصیل کرده اند بنده میخواستم پیشنهاد کنم که ایشان را برای عضویت کمیسیون انتخاب نمایند (گفتند صحیح است) اوراق رأی توزیع و اخذ شده آقای حاجی میرزا رضا خان آقایان انتظام الحکماء. دکتر حیدر میرزا. آقا شیخ اسمعیل هشترو در را برای استخراج بقرعه معین کرده اوراق رأی را احصاء نمودند.

رئیس - چون عده کافی نیست برای اخذ رأی بقیه انتخابات را برای جلسه آتی میگذاریم دستور جلسه آتی که روز سهشنبه خواهد بود. انتخاب کسراکمیسیونها - بقیه شور در قانون دیوان محاسبات است حالا مجلس برای بعضی مذاکرات خصوصی است.

(جلسه علمی تقریباً يك ساعت از شب گذشته ختم شد)

جلسه ۱۹۳

صورت مذاکرات یوم سهشنبه ۲۴

شهر ذی حجة الحرام ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت و نیم قبل از غروب آفتاب بریاست آقای ذکاءالملک تشکیل شد صورت مجلس روز سهشنبه را آقای معاذالملک قرائت نمود.

[غائبین جلسه قبل]

حسنعلیخان - آقا میرزا اسدالله خان - دهخدا - سپهبد اعظم بدون اجازه.

حاج مصدق الممالک. کاشف. حاج محمد کریم خان با اجازه غایب آقا شیخ رضا. حاجی و کیل الرعایا آقا سید حسین اردبیلی افتخار الواعظین. حاج آقا آقا شیخعلی. سردار اسمعیل موقع مقرر حاضر نشدند.

رئیس - در باب صورت مجلس اگر ملاحظاتی است که بفرمائید.

ارباب کیخسرو - در صورت مجلس قید شده است صورت استیضاح آقای معاذالسلطنه خوانده شد و آن روز در باب تعیین وزراء مذاکره شد و قرار شد از طرف مجلس اطلاع داده شود و بعد از تعیین روز اطلاع بدهند زیرا آنچه را که مامی بینیم آنچه سؤال و استیضاح به هیئت رئیس داده می شود تعیین روز آن نمی شود و برای جواب حاضر نمی شوند در صورتیکه کسانی که سؤال یا استیضاح مینمایند برای این است که در موقع يك تکلیفی بران آن